

ERDŐK ÁLLAMOSÍTÁSA

SZOVJÁK JENŐ

Felszabadulásunkat követően, negyven éve — 1945 nyarán — vette kezdetét a 100 kh-nál nagyobb, összefüggő erdőbirtokok állami tulajdonba vétele. Ezzel kapcsolatos eljárás néhány fontosabb mozzanatát a következőkben kívánom ismertetni.

A nagybirtok-rendszer megszüntetéséről szóló 600/1945. M. E. sz. rendelet 20. § alapján a 100 kh-nál nagyobb közületi (egyházi, községi, városi) és magántulajdonban levő erdőbirtokok a Magyar Állam tulajdonába mentek át. A rendelet végrehajtásáról az 5600/1945. F. M. sz. r. intézkedett. A rendelet alá tartozó erdőbirtokok állami tulajdonba vételét a területileg illetékes magyar állami erdőigazgatóságok végezték. Ezidőben ugyanis az erdőigazgatóságok hatósági jogkörrel felruházott szervek voltak.

Mielőtt az átvétel megejthető lett volna, a megye területén levő valamennyi község telekkönyvi betétjéből, illetve kataszteri birtokívéből kigyűjtötték az államosítandó erdőterületeket. Ezen munkához nagy segítséget adott az erdőfelügyelőségen az erdőkről vezetett nyilvántartás is. Nem volt elégséges azonban csak a telekkönyvből a szükséges adat kiírása, hanem az államosításra kerülő területet a kataszteri térképen is be kellett azonosítani. Ez rendkívül fontos volt, mert a későbbiekben számtalan vita támadt, akár a község határán belüli, akár a szomszédos község területén levő, de az erdőterülettel összefüggő más erdőkkel kapcsolatban. Amikor az erdőigazgatóság rendelkezett azon adatokkal, hogy mely erdőbirtokokat kell államosítani, értesítést küldött ki az erdőbirtokos részére, vagy annak megbízottjának, valamint az illetékes Földigénylő Bizottságnak. A felhívásban közölte az erdőigazgatóság, hogy megbízottja melyik erdőbirtok állami tulajdonbavétele ügyében, mely községi előljáráson és milyen időpontban jelenik meg. Felhívta továbbá a volt tulajdonost, hogy ő, vagy megbízottja tartozik az átvételen részt venni. Meg nem jelenés azonban nem akadályozza meg az államosítási eljárást. Az államosítás alkalmával a helyszínen (legtöbbször a községházán) jegyzőkönyv készült. A jegyzőkönyv 15 pontban tárgyalta az államosítási eljárást:

1. Az átvett erdőbirtok kiterjedése.

Ezen pont alatt községenként egy összegben kh-ban jelölték meg a birtokos erdejének nagyságát.

2. Az átvett erdő telekkönyvi adatai.

Itt hrsz.-ként sorban feltüntették kh-ban az erdő területét (nagyságát), valamint tiszta jövedelmét arany koronában.

3. Az átvett erdő üzemelési adatai törzskönyve, illetve üzemterve szerint.

Ebben a részben tárgyalták az üzem módot, vágásfordulót, faállomány viszonyokat, korosztály viszonyokat, a vágás- és felújítandó területet.

4. A fa és erdei termékek készlete és értékesítése.

Itt felsorolták az erdőn talált ipari és fűzifát, valamint egyéb fagyártmányokat.

5. *Az átvett erdőingatlanok után járó, szerzett jogok.*

A birtokkal egybekötött jogokat tárgyalták.

6. *Az erdőbirtokot érintő kegyűri terhek.*

Ide tartoztak pl. a község templomának, plébániájának tatarozásánál felmerülő költségek viselése, a papnak, tanítónak tűzifa járandósága stb.

7. *Az erdőbirtokra, elemi károk esetén kötött biztosítások.*

Tűz és egyéb elemi károk elleni biztosításokat tárgyalták ezen pont alatt, a biztosítási kötvények bemutatása mellett.

8. *Az átvett erdőbirtokhoz tartozó felépítmények és tartozékai.*

Felsorolták az erdőbirtokhoz tartozó lakóépületeket — amiben az erdész, erdőőr, vagy egyéb erdészeti személyzet lakik, továbbá az istállót, pajtát, stb.-t.

9. *Vadászat.*

Ezen pont alatti megjegyzés szövegét a rendelet előírta, ami így szólt: „az 5600/1945. F. M. sz. rendelet 29. §-a alapján az erdőigazgatóság megbízottja megállapítja és a kezelő személyzetnek tudomására hozza, hogy az állami tulajdonba átvett erdőgazdasági ingatlanhoz fűződő, a volt birtokost illető vadászati jog hatályát veszíti. Ennélfogva az erdőbirtokon mindaddig, amíg a Földművelésügyi Miniszter Úr e tekintetben külön nem rendelkezik, vadászat nem gyakorolható.”

10. *Szigorú számadást képező pénztári napló, bárcafüzetek és szolgálati könyvek lezárása.*

Az átvevő ezen pont alatt közölte, hogy a naplót és egyéb okmányokat lezárta. A naplót vagy magával vitte, vagy annak tovább vezetésére — lezárás után — felhívta a volt birtokost.

11. *Az erdőbirtokhoz tartozó személyzet illetményföldjei, csemetekert és az erdőbirtok határainak célszerű kikerekítése.*

Az illetményföld és csemetekert helyét és nagyságát közölték, egyben az átvevő, amennyiben célszerűnek és szükségesnek mutatkozott az erdővel átvette a zárványokat, vagy az erdőbe benyúló réteket és legelőket is.

12. *Természetvédelem.*

Amennyiben az erdőbirtokhoz ilyen terület tartozott, annak adatait vették fel (hrsz., kh, stb.).

13. *Az átvett erdőbirtok későbbi ellátása, illetve kezelése.*

Itt megnevezték az erdőbirtokot kezelő személyt, illetve személyeket és azok illetményét. Egyben közölte az átvevő, hogy „az 5600/1945. F. M. sz. rendelet 58. §-a értelmében mindaddig, míg a fent nevezettekkel külön rendelkezés nem történik, az állam magánalkalmazottjának tekintetnek, a fennálló magánalkalmazási szerződés feltételei szerint, A Földművelésügyi Miniszter Úr azonban, a szolgálat érdekében eddigi járandóságainak ép-ségben tartása mellett más erdőgazdaságokba (értendő erdőbirtokra) is át-helyezheti.”

14. *Észrevételek és tudomásulvétel.*

Ezen pont alatti szövegrészt ugyancsak a rendelet írta elő, ami így szólt: „A volt erdőbirtokos az 5600/1945. F. M. sz. rendelet 56. § (2) bekezdése alapján az őt megillető haszonból a termelési költségen felül viselni és fi-zetni köteles az erdőgazdaság személyzetének összes eddigi, valamint ez-után 1945. évi október hó 31-ig esedékes készpénz és egyéb természetbeni járandóságait, valamint a 600/1945. M. E. sz. rendelet erejénél fogva az ál-lam tulajdonába átment erdőbirtok esedékes összes közterheit (adók, kegy-űri terhek stb.), továbbá a kitermelt, de még be nem ültetett erdőterüle-tek felújítási költségeit is. Az erdőbirtok volt tulajdonosa, vagy megbi-

zottja (társa) tudomásul veszi az erdőbirtok állami tulajdonba vételét és kijelenti egyben, hogy az 5600/1945. F. M. sz. rendelet 56. §-ban nyert azt a jogot, mely szerint a rendes évi fahasználatot házi kezelésben elvégezni és annak jövedelmét, amennyiben a fakitermelést folyó évi október 31-ig befejezi, élvezni jogában áll, fenntartja. Az átvevő ezeketán felszólítja a volt erdőtulajdonost, ill. megbízottját és a jelenlevő Községi Földigénylő Bizottság(ok) képviselőjét, hogy az átvételi eljárással kapcsolatos észrevételeket tegyék meg". Ezt követően a volt tulajdonos, vagy megbízottja és a Földigénylő Bizottság jegyzőkönyvbe mondta véleményét az államosítással kapcsolatban.

15. *A jegyzőkönyv lezárása.*

Az előírt szöveg szerint: „Ezután az átvevő fentiekben tárgyalt erdőgazdaságot (értsd: erdőbirtokot) az állam tulajdonába átvettnek nyilvánítja és a jegyzőkönyvet felolvasás után lezárja.”

A jegyzőkönyv alapján az erdőigazgatóságon, az állami tulajdonba vett erdőbirtokról statisztikai lapot is készítettek, ami négy részből állt.

Első rész tartalmazta a község határát, amelyben az erdőbirtok fekszik, majd az erdő és ehhez tartozó termékeny és terméketlen területet kh-ban, végül a faállomány viszonyokat ugyancsak kh-ban. Második részben a kezelési egységenkénti üzemmódot jelölték meg, majd a vágásfordulót, hozamterületet és ezen levő faállományok korviszonyait (kh-ban). Harmadik részben tárgyalták az évi vágásterületet, majd a következő három év átlaga alapján kitermelhető évi fatömeg választékok szerinti megoszlását. A választékok az alábbi megosztás szerint voltak megjelölve — gömbölyeg fa: fenyő, tölgy, egyéb, talpfa: tölgy, bükk, bányafa: kemény, lágy, tűzifa: kemény, lágy. Negyedik rész az erdőbirtokkal átvett vasúti üzemet, fűrészüzemet és az átvett személyzet adatait tárgyalta. A személyzetnél az alábbi megjelölések voltak: erdőtiszt, segéd tiszt, alerdész, (főerdőőr, erdőkerülő, erdőőr) és egyéb alkalmazott (tisztviselő, segéd személyzet).

Az erdőigazgatóság a helyszínen készült jegyzőkönyvből 2 példányt, a statisztikai lapból 1 példányt, a személyzetről készített kimutatással a Földművelésügyi Minisztériumba felterjesztette. Az átvételi jegyzőkönyvből ugyancsak 2 példányt, 2 példány statisztikai lapot és az átvett személyzetről készített kimutatást, valamint a telekkönyvi betét kivonatos másolatát megküldte a Megyei Földbirtokrendező Tanácsnak. A Megyei Földbirtokrendező Tanács ezt követően az erdő állami tulajdonbavételéről határozatot hozott.

Az állami, ill. községi tulajdonba kerülő erdők területi nagyságára nézve helyes értelmezést adott az F. M. 110. 648/1946. sz. és 1947. január 13-án kelt rendelete, amely kimondta, hogy „a 600/1945. M. E. sz. r. 20. §-ának helyes értelmezése szerint a 100 kh-nál kisebb megváltott, vagy elkobzott erdőterület állami tulajdonba kerül abban az esetben, ha területileg összefügg valamely állami tulajdonban volt, vagy földreform során állami tulajdonba jutott erdővel. Ha több 10—100 kh. nagyságú megváltás, vagy elkobzás alá eső szomszédos erdőbirtok 100 kh-nál nagyobb összefüggő erdőterületet alkot, ezek az erdőbirtokok ugyancsak állami tulajdonba veendők. A területi összefüggést községi határ, út, vasúttöltés, vízfolyás, nyiladék nem szakítja meg. Községi tulajdonba kerülnek viszont azok az elkobzás, vagy megváltás alá vont 10—100 kh nagyságú erdőbirtokok, amelyek a velük területileg összefüggő, megváltás, vagy elkobzás alá eső erdőkkel együtt sem képeznek 100 kh-nál nagyobb erdőterületet, úgyszintén a 100 kh-nál nagyobb erdőbirtoknak 10—100 kh nagyságú különálló részei is.”